

Kinnitatud
Martna Vallavolikogu
2004. a 22. septembri määrusega nr 31

Muudetud
Martna Vallavolikogu
2008. a 30. oktoobri määrusega nr 15

Muudetud
Martna Vallavolikogu
2009. a 15. detsembri määrusega nr 5

Muudetud
Martna Vallavolikogu
2010.a 05.oktoobri määrusega nr 36

TERVIKTEKST

Martna valla arengukava 2004–2015 [jõust. 01.01.2010]

Arengukava koostamise metoodika

Käesolev arengukava on koostatud Martna vallale aastateks 2004–2014. Arengukava koostamise eesmärk oli põhiliste arengusuundade valimine ja nende põhjal realiseerimisplaani koostamine.

Arengukavas kirjeldatud valdkondade valiku puhul lähtuti teemadest, mis on olulised valla kui terviku juhtimiseks ja arendamiseks. Nendeks valdkondadeks olid:

Looduskeskkond

Majanduskeskkond

Elu- ja sotsiaalkeskkond

Kultuurikeskkond [jõust. 01.01.2010]

Tehiskeskkond

Arengukava koostamisel lähtuti kahest tasandist, mille abil oli kerge määratleda valla põhilisi arengusuundasid. Esiteks hetkeolukorra iseloomustus ja analüüs ning teiseks visioon ja arengueesmärgid. Nende tasandite vahele jääb muutusvajadus ehk tegevused, mida on vaja teha, et jõuda soovitud olukorrani. Muutusvajaduste analüüside tulemusena sündisid põhilised arendussuunad eri valdkondadele.

Arendussuundade ja muutusvajaduste põhjal on koostatud realiseerimisplaan, kus on täpselt määratletud tegevused, mis on vaja sooritada, palju kulub selleks ressursse ning kes vastutavad. See loob selge ja mõõdetava plaani valla arendamiseks ning vajaliku ressursside jaotuse.

Arengukava koostamine on kogu valla elanike ja vallavalitsuse töötajate koostöö.

Omavalitsuse arenguvision ja valdkondade eesmärgid

Martna valla visioon

Martna valla visioon on kirjeldatud järgmiste parameetrite abil:

Soovitud ja tõenäoline olukord

- Põhihariduse kättesaadavuse säilimine
- Turismiteenused (loodusturism)
- Hajaasustus
- Ettevõtluse arendamine – koostöövõrk
- Põllumajanduse piirkond
- Eesti keskmine elatustase
- Koostöö naaberomavalitsustega
- Kultuuriüritused [jõust. 01.01.2010]

Soovitud ja mittetõenäoline olukord

- Infrastruktuuri parandamine
- Internetiühenduse tagamine kogu valla piires
- Teenuste hulga ja kvaliteedi parandamine
- Elanike arvu kasvamine vallas
- Elanike kultuurilise identiteedi taastekkimine ja säilimine [jõust. 01.01.2010]

Mittesoovitud ja tõenäoline olukord

- Omavalitsuse kadumine
- Sotsiaal- ja tervishoiuteenuste kadumine
- Elatustaseme langus
- Elanikkonna vähenemine ja vananemine
- Maastiku reostus kasutamata/peremeheta ehitiste lagunemise tõttu [jõust. 01.01.2010]
- Kaitsealade laienemine
- Riigi toetuste vähenemine

Mittesoovitud ja mittetõenäoline olukord

- Mere- ja metsareostus
- Metsatulekahju oht
- Loodust kahjustav tööstus
- Üleasustus

Lähtuvalt valla üldisest visioonist on eri eesmärgid püstitatud ka valdkondadele.

Looduskeskkond

- Säilitada puhas ja majanduslikult eksploateeritav loodus
- Põllumaade ja karjamaade säilimine
- Looduslike mittekasutatavate heinamaade metsastamine
- Pärandkoosluste säilitamine
- Koostöö looduskaitsealade spetsialistidega
- Loodusturismi arendamine
- Põhjavee kaitsmine Kasari jõe piirkonnas

Majanduskeskkond

- Turismivõrgustiku loomine
- Koostöö naabervaldadega
- Arendada looduskeskkonda säilitavat väikeettevõtlust
- Rannakarjamaade kasutusele võtmine

- EL struktuurifondidele projektide koostamise toetamine
- Tööjõu kvaliteedi tõstmine ümberõppe kaudu
- Väike ettevõtluse ja kohaliku toote arendamine külades
- Turismi- ja loodusobjektide ning ajaloomälestiste korrastamine ja tähistamine
- Matkaradade, laagripalatside rajamine
- Majandusalaste välissuhete arendamine
- Ettevõtetevahelise koostöö arendamine (kobarettevõtlus)
- Vallale kuuluvatele kasutamata seisvatele ja lagunevatele ehitistele uute omanike kaudu sihtotstarbe leidmine [jõust. 01.01.2010]

Elu- ja sotsiaalkeskond

- Haridusvõrgu säilitamine
- Koostöö naaberomavalitsuste asutustega ja riiklike institutsioonidega
- Preventsiooni suurendamine sotsiaal- ja noorsootöö alal
- Avahoolduse säilitamine
- Teenuste laienemisele eelduste loomine
- Kultuuri ja spordi tegijate toetamine
- Külaelu aktiveerimise toetamine
- Kogu valda ühendavad üritused
- Säilitada hajaasustus Kasari jõe piirkonnas
- Puudega inimeste ja riskigruppide töövalmiduse tõstmine
- Maakodude omanike ja suvitajate kaasamine külade arengusse
- Vaba aja veetmise võimaluste mitmekesistamine
- Turvaline elukeskkond (naabrivalve)
- Säilitada keskustena Martna ja Rõude

Kultuurikeskkond

- Kultuurivaldkonna mitmekesisuse soodustamine
- Pärandkultuuri säilitamine
- Kultuuriturismi arendamine
- Kultuuriobjektide korrastamine ja tähistamine
- Kultuurihuvi toomine linnast maale
- Ettevõtlusvõrgustiku loomine kultuuriteenuse pakkumiseks [jõust. 01.01.2010]

Tehiskeskond

- Soojusmajanduse kaasajastamine
- Teede kvaliteedi parandamine
- Interneti püsiühenduse tagamine üle valla
- Looduse- ja turismiobjektide tähistamine
- Loodussõbralike liikumisvõimaluste parandamine
- Ühise veevärgi ja kanalisatsiooni kaasajastamine
- Hariduse ja haldusega seotud asutuste kaasajastamine
- Kultuuri- ja spordirajatiste loomine ja arendamine

Valdkondade iseloomustus ja omavahelised mõjud

Martna valla iseloomustamisel on lähtutud viiest eri keskkonnast, kus on välja toodud põhilised märksõnad, mis iseloomustavad Martna valda kõige paremini. Lisaks on toodud seosed teiste valdkondadega, kuidas mõjutab kirjeldatud valdkond teisi. [jõust. 01.01.2010]

Looduskeskkond

- Matsalu ja Marimetsa looduskaitsealad
- Mets (32% – 8558 ha)
- Lehtpuumets (hall-lepp)
- Põllumaad (22,9 % – 6189,8 ha)
- Looduslikud rohumaad (16,1% – 4350 ha)
- Mahe hein
- Kasari jõgi
- Kasari jõe alamvesikond
- Kevadised üleujutused
- Must-toonekurg
- Linnurände teekond
- Natura 2000 alad
- Nõrgalt kaitstud põhjavesi Kasari piirkonnas
- Liiv, lubjakivi, savi
- Metsloomad
- Pilliroog

Mõjud teistele valdkondadele

Majanduskeskkond

Positiivsed mõjud

- Põllumajanduslik tootmine (loomakasvatus, heinakasvatus, vili)
- Metsakasvatus (küttepuit)
- Eeldused loodusturismi arenemiseks
- Loodusvaatlus
- Looduskeskkonna säilitamine tagab töökohad

Negatiivsed mõjud

- Koprad tekitavad üleujutusi põllul ja metsas
- Looduskaitsealad piiravad intensiivset majandustegevust (ranged eeskirjad)
- Logistilised keskused kaugel

Elu- ja sotsiaalkeskkond

Positiivsed mõjud

- Looduskeskne elukeskkond
- Loodushariduse pakkumise võimalused

Negatiivsed mõjud

- Hajaasustusest tulenevad pikad vahemaad

- Suuremad kulutused teenuste kättesaadavuse tagamisel

Tehniline keskkond

Positiivsed mõjud

- Taastuenergia kasutamine (tuulepark, lepp, pilliroog)
- Võimaldab teha teaduslikke uuringuid
- Radarid
- Krossirada, jalgrattarajad

Negatiivsed mõjud

- Jäätmekäitluse korraldus
- Suuremad kulutused hooldusele ja parandamisele/loomisel
- Looduskaitsealadel erinõuded

Majanduskeskkond

- Tegutsevad põllumajandus(mahe)- ja loomakasvatuseettevõtted
- Loomakasvatussaaduste töötlemine
- Remonditöökojad
- Puidutöötlemisettevõtted
- Metsamajandus
- Väikeettevõtlus (turism, teatritalu, pood, baar jne)

Mõjud teistele valdkondadele

Looduskeskkond

Positiivsed mõjud

- Mahepõllumajandus
- Keskkonnasõbralik tootmine
- Niitude korrashoid
- Põllumaade ja metsa sihtotstarbeline kasutamine

Negatiivsed mõjud

- Kõrge põhjavee kahjustuse oht
- Looduskeskkonna kahjustuse oht
- Väetiste ja mürkide kasutamisega seotud oht

Elu- ja sotsiaalkeskkond

Positiivsed mõjud

- Töökohad
- Väheneb sotsiaaltöö koormus
- Miljööväärtus kasvab
- Haridussüsteemi säilimine
- Kaugtöö võimalused

Negatiivsed mõjud

Töökohad väljuvad valla piiridest

Tehniline keskkond

Positiivsed mõjud

- Koostööpartnerid tehnilise keskkonna arendamisel
- Teedevõrgu korrashoid ja arendamine

Negatiivsed mõjud

- Intensiivne teede kasutamine
- Suuremad kulutused jäätmekäitlusele

Elu- ja sotsiaalkeskkond

- Külad (34)
  - Martna Lasteaed
  - Martna Põhikool
  - Kaks raamatukogu (Martna, Rõude)
  - Postkontorid (Martna, Rõude)
  - Turvaline elukeskkond (naabrivalve)
  - Hea koostöö teiste haridusasutustega
  - Huvitegevuse ja spordi toetamine
  - Arenev küla ja seltside tegevus
  - Tegutsev spordiklubi
  - Tegutsev teatritalu
  - Valda läbib eurovelo
  - Interneti püsiühendus, avalikud internetipunktid
  - Perearst, apteek, arenenud avahoolekanne
  - Tegutsevad huvikeskused:
    - Kaks noortekeskust (Martna, Rõude)
    - Eakate päevakeskus Martnas
  - Külaselts Rõudes
  - Usühingud, kogudused
- [jõust. 01.01.2010]

Mõjud teistele valdkondadele

Looduskeskkond

Positiivsed mõjud

- Hajaasustus, looduskeskne elu- ja töökeskkond
- Looduse säästmise põhimõtted haridussüsteemist

Negatiivsed mõjud

- Keskkonna koormus
- Jäätmekäitluskulud kasvavad, inimeste vähene teadlikkus
- Loodusliku pindala vähenemine

Majanduskeskkond

Positiivsed mõjud

- Pakub tööjõudu, sotsiaalset tuge
- Täienduskoolitus ja ümberõpe

Negatiivsed mõjud

- Vananev ja vähenev elukeskkond

- Mittesobiva kvalifikatsiooniga tööjõud
- Noorte äravool
- Hajaasustus tõstab logistilisi kulusid
- Tööjõudu ekspluateeritakse teistes omavalitsustes

Tehniline keskkond

Positiivsed mõjud

- Valla hoonete maksimaalne ekspluateerimine

Negatiivsed mõjud

- Biopuhastite vähene kasutamine

Kultuurikeskkond

- Mõisaarhitektuur (Väike-Lähtru, Putkaste, Keskvere, Suure-Rõude, Väike-Rõude, Suure-Lähtru, Maalse, Ehmja)
  - Kirikuarhitektuur (Martna Kirik, Väike-Lähtru Õigeusu kirik)
  - Muistised (Ehmja Kuradimägi, Ohtla hiiemägi jne)
  - Toimivad kultuuriteenused (Suure-Lähtru mõis, Saueaugu Teatritalu, Keskvere mõisa Kultuurikoda)
  - Pärandkultuuri objektid (Keskvere ”Veskimägi”, Kirna külatuumik, Keskvere sooasundus jne)
  - Tegutsevad huvikeskused:
    - Noortekeskus (Martna)
    - Eakate päevakeskus Martnas
    - Külaselts Rõudes
  - Kaks raamatukogu (Martna, Rõude)
  - Tegutsev spordiklubi
- [jõust. 01.01.2010]

Mõjud teistele valdkondadele

Looduskeskkond

Positiivne mõju

- Säilitab loodust
- Toetab loodusharidust

Negatiivne mõju

- Parkimine

Majanduskeskkond

Positiivne mõju

- Aktiviseerib ettevõtlust , teenuste lisandumine
- Tööhõive suurenemine

Negatiivne mõju

- Halb juurdepääs objektidele ja infole
- Suured logistilised sõlmed asuvad kaugel

Tehniline keskkond

Positiivne mõju

- Kultuuriväärtuslike ja piirkondlike pärandhoonete säilimine ning nende olukorra parendamine

Negatiivne mõju

- Halb ligipääsetavus ühistranspordiga

Elu- ja sotsiaalkeskkond

Positiivne mõju

- Elukeskkonna kvaliteedi parandamine, huvialade lisandumine
- Jätkusuutlikkuse tagamine, töökohtade lisandumine
- Vaba aja veetmise võimaluste suurenemine
- Noorte haridusvõimaluste avardumine
- Turistide toomine valda

Negatiivne mõju

- Halb juurdepääs teenustele ja infole
- [jõust. 01.01.2010]

Tehiskeskkond

- Koolimaja
- Lasteaed
- Remonditöökojad
- Raamatukogud
- Tööstushooned
- Õpilasliin
- Laudad, kaar- ja viilhallid
- Teedevõrk
- Interneti püsiühendus
- Biopuhastid
- Ühisveevärk ja -kanalisatsioon Martnas, Rõudes, Kasaris, Kirnas
- Elektrivõrk
- Päevakeskused
- Noortekeskused
- Radar
- Katlamajad
- Vallamaja
- Tänavavalgustus
- Spordiväljakud, köierada
- Staadionid
- Sillad, trübid
- Mõisad, kirikud, pargid
- Linnuvaatlustorn
- Infotahvlid, viidad
- Veeseirejaam

[jõust. 01.01.2010]

Mõjud teistele valdkondadele

Looduskeskkond

Positiivsed mõjud

- Säilitab loodust

Negatiivsed mõjud

- Vähendab looduslikku pinda

Majanduskeskkond

Positiivsed mõjud

- Aktiviseerib ettevõtlust

Negatiivsed mõjud

- Halb juurdepääs objektidele ja infole
- Suured logistilised sõlmed asuvad kaugel

Elu- ja sotsiaalkeskkond

Positiivsed mõjud

- Elukeskkonna kvaliteedi parandamine
- Jätkusuutlikkuse tagamine

Negatiivsed mõjud

- Halb juurdepääs teenustele ja infole

Omavalitsuse tugevused, nõrkused, ohud ja muutusvajadus

Järgnevates osades on analüüsitud valdkondade kaupa Martna valla tugevusi, nõrkuseid ning võimalikke ohte. Eespool toodud parameetrite alusel on välja toodud põhilised muutusvajadused, mis tagaksid vallale jätkusuutliku arengu.

Looduskeskkond

TUGEVUSED

- Looduskaitsealad (Matsalu ja Marimetsa)
- Suured ja tasased põllumaad ja rohumaad
- Pehme kliima
- Looduslikud ressursid (pilliroog, lepp, luhahain)
- Looduskeskne elukeskkond
- Linnurände piirkond
- Loodusturismi võimalused
- Loodushariduse arendamise võimalused
- Tuuleenergia kasutamise võimalused
- Kasari jõgi

NÕRKUSED

- Ebasoodne põllumajanduspiirkond
- Laglekahjustused viljakasvatusel
- Koprakahjustused
- Kevadised üleujutused

OHUD

- Kaitsealade piirangud karmistuvad
- Looduskaitsealade piirid laienevad
- Range kaitse all olevate liikide levimine
- Põhjavee reostus
- Kasari jõe ääre tiheasustamine

MUUTUSVAJADUSED

- Metsa korrastamise ja taastamise toetamine (metsakorralduse kava)
- Kasutamata heinamaade metsastamise nõustamine
- Üldplaneeringu tegemine
- Turismikontseptsioon
- Looduslikud liikumisvõimalused (Kasari jõel ja looduses)
- Jäätmekäitluskava
- Koostöö jahindusseltsidega
- Informatsiooni jagamine kaitsealadel tegutsemiseks

Majanduskeskkond

TUGEVUSED

- Viljakasvatus
- Loomakasvatus (sead ja veised)
- Piimatootmine
- Matsalu turismi tõmbekeskus
- Mahe- ja keskkonnasõbralik tootmine
- Turismitalud
- Metsakasvatus
- Puidutöötlemine

NÕRKUSED

- Oskustöölise puudus
- Loodusturismi potentsiaali ei kasutata piisavalt
- Harrastusturismi tootepakettide puudumine
- Majutuspiindade võimaluste kasutamise vähesus
- Koolisöökla vähene kasutamine
- Teenuste vähesus
- Logistiliselt halb asukoht, tõmbekeskused kaugel
- Põllumajanduslikud kulud on suuremad keskmisest [jõust. 01.01.2010]

OHUD

- Organiseerimata turismivood kasvavad
- Jäätmekäitlusnormide mittetäitmine
- Looduskaitsealased piirangud metsatööstuses

MUUTUSVAJADUSED

- Turismikontseptsioon
- Põllumajandusliku informatsiooni vahendamine
- Täiendus- ja ümberõppe organiseerimine
- Koostöö naaber- ja sõprusvaldadega

- Majandustegevust soosiva infrastruktuuri loomine/kaasajastamine
- Projektide koostamise toetamine
- Valla teenustebaasi laiendamine
- Üldplaneeringu vajadus
- Loodus- ja turismiobjektide tähistamine
- Toitlustuse ja kauplemisega seotud ettevõtete tekkimise soodustamine
- Vanade tootmispindade taaskasutamine
- Esilolek rahvusvahelistes investeerimis- ja koostöö andmebaasides
- Ettevõtluse stardiabi
- Asendustööliste vahendamine
- Tööpraktika toetamine
- Rannakarjamaade kasutusele võtmine
- Väikeettevõtluse ja kohaliku toote arendamine külades
- Töökohtade loomise toetamine

Elu- ja sotsiaalkeskkond

Elu ja sotsiaalkeskkond on kõige rohkem ressursse võttev valdkond ning seetõttu on jagatud see eri osadeks, et kirjeldada täpsemalt eri osade hetkeolukorda ning määratleda muutusvajadused.

Sotsiaalhoolekanne, tervishoid ja elukeskkond

TUGEVUSED

- Perearst
- Apteek
- Avahoolekanne
- Koostöö teiste hoolekandeesutustega
- Loodukeskne elukeskkond
- Turvaline elukeskkond
- Koolitatud sotsiaaltöötajad

NÕRKUSED

- Sotsiaalpindade puudumine
- Elukeskkond kaugel töökohtadest/tõmbekeskustest
- Eriarstide teenused kaugel

OHUD

- Administratiivsed muutused sotsiaal- ja tervishoiuteenuste tagamisel
- Kohaliku perearsti kadumine
- Apteegi kadumine
- Ettevõtluse kaugenemine vähendab elanike arvu
- Sotsiaalabi vajajate arvu suurenemine

MUUTUSVAJADUSED

- Külade ja talude tähistamine
- Arstiteenuste tingimuste parandamine
- Puuetega inimestele teenuste pakkumine
- Sotsiaalpindade loomine
- Koostöö teiste omavalitsustega sotsiaal- ja tervishoiu valdkondades

- Elanikkonna juurdekasv
  - Uute elupiirkondade loomine, vanade korrastamine
  - Ennetustöö suurendamine sotsiaaltöö alal
  - Maakodude omanike ja suvitajate kaasamine külade arengusse
  - Vähekindlustatud ja paljulapseliste perede toetamine
- [jõust. 01.01.2010]

Haridus ja noorsootöö

TUGEVUSED

- Noortekeskused (Rõude, Martna)
- Pidev noorsootöö toetamine
- Päevakeskused
- Jätkusuutlik koolivõrk kuni põhihariduseni
- Erinevad huviringid
- Üldharivad loengud
- Arenev pedagoogide kaader
- Interneti laialdasem kasutamine õppetöös

NÕRKUSED

- Hariduskulude suurenemine
- Laste suvise aja organiseerimine
- Noorte juhendajate vähesus
- Noortekeskuste vähesus

OHUD

- Liitklasside arvu suurenemine
- Administratiivsed muutused hariduse tagamisel
- Noorte ja laste arvu vähenemine vallas

MUUTUSVAJADUSED

- Noorsootöö arengukava koostamine
- Noortekeskuste laiendamine
- Noorte tegevuse toetamine (sisemised projektid)
- Huviringide tegevusvaldkondade laiendamine
- Noorte isetegevusele väljundite leidmine
- Hariduse arengukava kaasajastamine
- Noorte juhendajate motiveerimine
- Laste suvise vaba aja organiseerimise korraldamine

Kultuur, sport ja vaba aeg

TUGEVUSED

- Tegutsevad päevakeskused
- Raamatukogude võrk
- Teatritalu
- Kultuurikeskus Suure-Lähtru mõisas
- Kaarhall
- Maadlusring
- Jõusaal

- Spordisaal koolis
- Internetipunkid
- Seltsitegevuse ja külaelu koostöö aktiivsuse kasv
- Ühisüritused

[jõust. 01.01.2010]

NÕRKUSED

- Vabas õhus sportimisvõimalused
- Kultuuritöötajate puudus
- Seltside vähesus
- Spordiga tegelevad vaid noored
- Vähesed vaba aja veetmise võimalused

OHUD

- Spordihuvi jätkuv vähenemine

MUUTUSVAJADUSED

- Kultuuritöötajate leidmine
- Spordiinventari kaasajastamine
- Seltside tekkimise toetamine
- Vaba aja veetmise võimaluste mitmekesistamine
- Internetipõhise suhtluskeskkonna toetamine
- Koostöö eri kultuuriasutuste vahel
- Kõiki vallaelanikke kokkukutsuv üritus
- Internetipunktide arvu kasvatamine
- Kultuuri ja spordi tegijate toetamine
- Spordi- ja kultuuriürituste organiseerimine

Kultuurikeskkond

TUGEVUSED

- Mõisaarhitektuuri objektid
- Pärandkultuuri objektid
- Kultuuriteenuse pakkujad
- Muistised
- Arhailised külatuumikud
- Lähiajaloo kultuuriobjektid
- Kirikud
- Kultuuriturismi arendamise võimalused, kultuurmaastikud

[jõust. 01.01.2010]

NÕRKUSED

- Raske juurdepääs
- Vähene info ja viidasüsteem
- Vananev kohalik mälu

[jõust. 01.01.2010]

OHUD

- Põllumajanduspinna vähenemine
- Looduskoosluste vähenemine kultuurmaastike arvelt

- Elanikkonna kultuurihuvi vähenemine ja -tegevuse kandumine vallast välja [jõust. 01.01.2010]

MUUTUSVAJADUSED

- Kultuuriobjektide korrastamine ja kultuuriteenuse väljaarendamine vallas (kultuuriturism)
- Kultuuriobjekte tutvustava info- ja viidasüsteemi loomine ja arendamine
- Teemaplaneeringu tegemine arvestades kultuuriobjekte ja kultuurmaastikke (külalumikud), pärandkultuur
- Valdkondade ühisväärtuste (pärandmaastikud, infrastruktuur, kaitsealused objektid, turism) leidmine ja valdkondadevahelise koostöö arendamine [jõust. 01.01.2010]

Tehiskeskond

TUGEVUSED

- Martna koolimaja
- Raamatukogud
- Martna päevakeskus
- Biopuhastid Martnas ja Rõudes
- Kanalisatsioonisüsteem Martnas
- Elektrivõrk
- Noortekeskused (Martna, Rõude)
- Rõude ja Martna spordisaal
- Kooli bussiliin
- Kaarhall

[jõust. 01.01.2010]

NÕRKUSED

- Olemasolevate ettevõtluseks sobivate pindade mittekasutamine
- Kaardistamata/hindamata vaba infrastruktuur
- Staadioni ja spordiväljakute tehniline olukord ja vähesus
- Martna lasteaia kehv tehniline olukord
- Ühisveevärk, Kasari, Kirna ja Rõude küla keskused vajavad renoveerimist
- Vallamaja vajab remonti
- Katlamajade renoveerimine
- Tänavavalgustus
- Mänguväljakute puudumine
- Turismi- ja vaba aja rajatiste vähesus
- Ühistranspordi katvus ja intensiivsus

[jõust. 01.01.2010]

OHUD

- Ebaõnnestumine finantsprojektides
- Jäätmekäitluse normide mittetäitmine
- Kooli bussiliini kadumine
- Riiklike finantseerimiste vähenemine
- Kasutamata hoonete amortiseerumine ja lagunemine

[jõust. 01.01.2010]

MUUTUSVAJADUSED

- Kasari biopuhasti ümberhäälestamine
- Martna Lasteaia hoone kaasajastamine
- Katlamajade renoveerimine
- Ühisveevärgi renoveerimine: Rõude, Kasari, Kirna
- Internetipunktide tehnilise taseme tõstmine
- Interneti jaotusvõrgu laiendamine
- Turismi- ja vaba aja rajatiste loomine (näiteks Keskvere, Kaasiku, Ehmja, Rõude)
- Tänavavalgustuse arendamine
- Vallamaja kaasajastamine
- Olemasolevate ettevõtluseks sobivate pindade taaskasutusele võtmine
- Seltsimajade korrastamisprojektide toetamine
- Jäätmekäitluskava koostamine
- Teehoolduskava koostamine
- Ühistranspordi arendamine
- Teede kvaliteedi tõstmine
- Kaasaegsete ja täiuslike tootmiskiirkondade loomine
- Uute elamupiirkondade loomine, vanade korrastamine
- Juurdepääsuvõimaluste koordineerimine
- Vaba infrastruktuuri objektide kaardistamine/hindamine
- Vabas õhus sportimisvõimaluste parandamine
- Veevõtukohad

[jõust. 01.01.2010]

Martna valla arengusuunad

Martna valla põhilised arengusuunad eri valdkondades on järgmised:

Loodusobjektide säilitamine ja ekspuuteerimine

Loodussõbraliku elukeskkonna säilitamine ja parendamine

Turismiteenuste arendamine

Ettevõtluse arengu tagamine

Turvalise sotsiaalkeskkonna arendamine

Kohaliku haridussüsteemi säilitamine ja arendamine

Laste- ja noortekeskuste tegevuse arendamine

Mitmekesise küla ja seltsielu toetamine

Infrastruktuuri kaasajastamine

Kultuuriobjektide taastamine, säilitamine ja ekspuuteerimine

Kultuurimaastike taastamine ja ekspuuteerimine

Teeviitade ja infoväljade väljaarendamine erinevates valdkondades

[jõust. 01.01.2010]

Valitud arengusuundade realiseerimise kava

Arengusuunad tulenevad eri valdkondade muutusvajaduste sünteesist, mida on täpsustatud konkreetsemate ja mõõdetavate tegevustega. Järgnevalt on toodud arengusuunad ja nende realiseerimiseks tehtavad tegevused.

Looduskeskkond

Loodusobjektide säilitamine ja ekspluateerimine

Loodussõbraliku elukeskkonna säilitamine ja parendamine

Arengusuundadest tulenevad muutusvajadused:

1. [kehtetu 01.01.2010]
2. Kasutamata heinamaade metsastamise nõustamine
  - 2.1. Teenuse tasustamissüsteemi väljatöötamine
3. [kehtetu 01.01.2010]
4. Turismikontseptsioon
  - 4.1. [kehtetu 01.01.2010]
  - 4.2. Loodusalased koostööprojektid spetsialistide ja naaberomavalitsustega
5. Looduslikud liikumisvõimalused, matkarajad (näiteks Kasari jõel, Matsalu ja Marimetsa looduskaitse aladel)
6. [kehtetu 01.01.2010]
7. Koostöö jahindusseltsidega
8. Informatsiooni jagamine kaitsealadel tegutsemiseks

Majanduskeskkond

Turismiteenuste arendamine

Ettevõtluse arengu tagamine

Arengusuundadest tulenevad muutusvajadused:

1. Turismikontseptsioon
  - 1.1. Koostöövõrgu loomine eri tegijate vahel
2. Põllumajandusliku informatsiooni vahendamine
  - 2.1. Teenuse tasustamissüsteemi väljatöötamine
3. Täiendus- ja ümberõppe organiseerimine
  - 3.1. Vajaduse selgitamine
  - 3.2. koostööpartnerite otsimine
  - 3.3. Täiskasvanutele elukestev õpe
4. Koostöö naaber- ja sõprusvaldadega
5. Majandustegevust soosiva infrastruktuuri loomine/kaasajastamine
  - 5.1. Vajaduse selgitamine
  - 5.2. Laiküla truubi ehitus
  - 5.3. Kirna tee ja silla renoveerimine
6. Projektide koostamise toetamine
  - 6.1. Teenuse tasustamissüsteemi väljatöötamine

- 7. Valla teenustebaasi laiendamine
  - 7.1. Vajaduse selgitamine
  - 7.2. Sobilike pindade kaardistamine ja pakkumine
- 8. [kehtetu 01.01.2010]
- 10. Arendada kogu valla territooriumil kauplemise, toitlustamise ja majutamise teenust
- 11. Vanade tootmispindade taaskasutamine
- 12. Esilolek rahvusvahelistes investeerimis- ja koostöö andmebaasides
- 13. Ettevõtluse stardiabi
- 14. Asendustöölise vahendamine
- 15. Tööpraktika toetamine
- 16. Rannakarjamaade kasutusele võtmine
- 17. Väikeettevõtluse ja kohaliku toote arendamine külades
- 18. Töökohtade loomise toetamine
  - 18.1. Toetussüsteemi väljatöötamine

Elu- ja sotsiaalkeskond

Sotsiaalhoolekanne, tervishoid ja elukeskkond

Turvalise sotsiaalkeskonna arendamine

Arengusuundadest tulenevad muutusvajadused:

- 1. Külade, talude tähistamine
- 2. Arstiteenuste tingimuste parandamine
- 3. Puuetega inimestele teenuste pakkumine
  - 3.1. Personal
  - 3.2. Ruumid
  - 3.3. Sisseseade
- 4. Sotsiaalpindade loomine
  - 4.1. Kirna
  - 4.2. Rõude
  - 4.3. Kasari
  - 4.4. Martna
- 5. Koostöö teiste omavalitsustega sotsiaal- ja tervishoiu valdkondades
  - 5.1. Vallavalitsuse maksukoormuse vähendamiseks võimaluste otsimine [jõust. 01.01.2010]

6. Elanikkonna juurdekasv
  - 6.1. Elukeskkonna arendamine
    - 6.1.1. Kontseptsiooni loomine
7. Uute elupiirkondade loomine
  - 7.1. [kehtetu 01.01.2010]
  - 7.2. [kehtetu 01.01.2010]
  - 7.3. Säilitada hajaasustus Kasari jõe piirkonnas (2,0 ha)
    - 7.3.1. [kehtetu 01.01.2010]
  - 7.4. Säilitada keskustena Martna ja Rõude
8. Ennetustöö suurendamine sotsiaaltöö alal
  - 8.1. Töötute arvu vähendamine
9. Maakodude omanike ja suvitajate kaasamine külade arengusse
  - 9.1. [kehtetu 01.01.2010]
  - 9.2. [kehtetu 01.01.2010]
10. Vähekindlustatud ja paljulapseliste perede toetamine

Haridus ja noorsootöö

Kohaliku haridussüsteemi säilitamine ja arendamine

Arengusuundadest tulenevad muutusvajadused:

1. Noorsootöö arengukava koostamine
  - 1.1. Töö alustamine
  - 1.2. Ennetustöö suurendamine noorsootöö alal
2. Noortekeskuste laiendamine
  - 2.1. Kirna
  - 2.2. Kasari
3. Noorte tegevuse toetamine (sisemised projektid)
  - 3.1. Finantsskeemi väljatöötamine
4. Huviringide tegevusvaldkondade laiendamine
5. Noorte isetegevusele väljundite leidmine
6. Hariduse arengukava kaasajastamine
  - 6.1. Liitklasside arvu suurenemise piiramine
  - 6.2. [kehtetu 01.01.2010]
  - 6.3. Loodusõpetuse süvendamine
  - 6.4. Koostöö Matsalu looduskaitse spetsialistidega
7. Noorte juhendajate motiveerimine
8. Laste suvise vaba aja organiseerimise korraldamine
  - 8.1. Suvelaagrid

Kultuur, sport ja vaba aeg

Laste- ja noortekeskuste tegevuse arendamine

Mitmekesise küla ja seltsielu loomine

Arengusuundadest tulenevad muutusvajadused:

1. Kultuuritöötajate leidmine
  - 1.1. Üks töötaja vallavalitsusse
2. Spordiinventari kaasajastamine
  - 2.1. Vajaduse selgitamine
3. Seltside tekkimise toetamine
  - 3.1. [kehtetu 01.01.2010]
  - 3.2. [kehtetu 01.01.2010]
  - 3.3. [kehtetu 01.01.2010]
  - 3.4. [kehtetu 01.01.2010]
4. Vaba aja võimaluste mitmekesistamine
  - 4.1. Ühisüritused
  - 4.2. Vajalike vahendite soetamine
5. Internetipõhise suhtluskeskkonna toetamine
  - 5.1. Valla kodulehe kaasajastamine
6. Koostöö eri kultuuriasutuste vahel
  - 6.1. Kultuurivahetus
7. Kõiki vallaelanikke kokkukutsuv üritus
  - 7.1. Ideede kogumine
8. Internetipunktide arvu kasvatamine
9. Kultuuri ja spordi tegijate toetamine
  10. Spordi- ja kultuuriürituste organiseerimine
    - 10.1. Martna lahtised meistrivõistlused maadluses noortele [jõust. 01.01.2010]
    - 10.2. Laste laululaagrid
    - 10.3. Rahvalikud üritused
    - 10.4. Muuseumide loomine ja haldamine

Kultuurikeskkond

Kultuuriobjektide taastamine, säilitamine ja ekspuateerimine

Kultuurimaastike taastamine ja ekspuateerimine.

Kultuurilooliste (külasid tutvustavate) teeviitade ja infoväljade väljaarendamine erinevates valdkondades

[jõust. 01.01.2010]

Arengusuundadest tulenevad muutusvajadused:

1. Kultuuriobjektide korrastamine ja taastamine teenuse pakkumise eesmärgil
2. Kultuuriobjektide kaasamine külastus- ja matkaradade ettevalmistamisel
3. Teeviitade ja infopunktide loomine kajastamaks kohalikku kultuuri ja selle eripära

4. Kultuuriturismivõrgustiku loomine
  - 4.1. Martna kihelkonna kultuuriobjektide ja pakutavate teenuste esitlemine ühise kontseptsioonina
  - 4.2. Koostööprojektid spetsialistide ja naaberomavalitsustega
5. Kultuurimatkad, matkarajad (Suure-Rõude – Väike-Rõude – Kurevere; Keskvere – Mõrdu – Ohtla; Ohtla – Suure-Lähtru – Ehmja – Martna)
6. Koostöö maaomanike ja looduskaitsega
[jõust. 01.01.2010]

Tehiskeskond

Infrastruktuuri kaasajastamine

Arengusuundadest tulenevad muutusvajadused:

1. Kasari biopuhasti ümberhäälestamine
2. Martna lasteaia hoone kaasajastamine
  - 2.1. Martna Lasteaia hoone renoveerimine
  - 2.2. Martna Lasteaia keskkütte renoveerimine
  - 2.3. Lasteaia territooriumi korrastamine ja funktsionaalsemaks muutmine
  - 2.4. Martna Lasteaia hoones asuva Martna Päevakeskuse ruumide renoveerimine, kaasajastamine, pakutavate teenuste ja võimaluste laiendamine ning sellega seotud inventari soetamine
- 2¹. Martna Põhikool
  - 2¹.1. Hoone kaasajastamine
  - 2¹.2. Elektrisüsteemi korrastamine
  - 2¹.3. Veetorustiku renoveerimine
  - 2¹.4. Katuse renoveerimine
  - 2¹.5. Kooli saali renoveerimine selliselt, et seda saaks kasutada nii spordisaali- kui ka aulana
  - 2¹.6. Kooli territooriumi korrastamine ja funktsionaalsemaks muutmine
- 2². Martna kaarhall
  - 2².1. Renoveerimine
  - 2².2. Inventari soetamine
  - 2².3. Territooriumi korrastamine ja märgistamine
3. Katlamajade renoveerimine
  - 3.1. Martna Põhikooli katlamaja rekonstrueerimine
  - 3.2. Martna küla katlamaja rekonstrueerimine
  - 3.3. Kirna katlamaja renoveerimine
4. Ühisveevärgi renoveerimine (Rõude, Kasari, Kirna) [jõust. 01.01.2010]
5. Internetipunktide tehnilise taseme tõstmine
  - 5.1. Tehnikaga varustamine
  - 5.2. Võrgu laiendamine
    - 5.2.1. Martna lasteaed, raamatukogu ja päevakeskus
  - 5.3. Koostööpartnerite valimine

6. Interneti jaotusvõrgu laiendamine
  - 6.1. Võimaluste otsimine ja laiendamine
  - 6.2. Wifi võimaluste loomine [jõust. 01.01.2010]

7. Turismi- ja vaba aja rajatiste loomine
  - 7.1. Lõkkeplatsid
    - 7.1.1. Martna
  - 7.2. Telkimisväljakud
  - 7.3. Kiigeplatsid
  - 7.4. Supluskohtade arendamine

8. Tänavavalgustuse arendamine

9. Vallamaja kaasajastamine

10. Olemasolevate ettevõtluseks sobivate pindade taaskasutusele võtmine
  - 10.1. Objektide hindamine/kaardistamine
  - 10.2. Majutuspindade aktiivsem kasutamine
  - 10.3. Looma- ja linnukasvatuseks sobivad hooned
  - 10.4. Teeninduspinnad

11. Vabaajaveetmiskohtade korrastamisprojektide toetamine
  - 11.1. Rõude külaseltsile renditud hoone renoveerimine, kaasajastamine; pakutavate teenuste, võimaluste laiendamine ning sellega seotud inventari soetamine
  - 11.2. Saueagu Teatritalu renoveerimine, kaasajastamine; pakutavate teenuste, võimaluste laiendamine ning sellega seotud inventari soetamine
  - 11.3. Paumani tiigi ja selle ümbruse korrastamine, renoveerimine ja vabaaja inventari soetamine
    - 11.3.¹ Keskvere mõisa aida renoveerimine, kaasajastamine; pakutavate teenuste, võimaluste laiendamine ning sellega seotud inventari soetamine [jõust. 01.01.2010]
    - 11.3.² Läänemaa mõisakultuuri keskuse "Suure – Lähtru" arendamine, kaasajastamine; pakutavate teenuste, võimaluste laiendamine ning sellega seotud inventari soetamine [jõust. 01.01.2010]
  - 11.4. Külaseltsile Vogelsang renditud hoone renoveerimine, kaasajastamine; pakutavate teenuste, võimaluste laiendamine ning sellega seotud inventari soetamine
  - 11.5. Vabaaja- ja ühisürituste tarbeks kasutusse võetavate hoonete ja platside korrastamine, renoveerimine ja inventari soetamine
  - 11.6. Turistide peatuskohtade loomine ja korrashoid
  - 11.7. Looduse-, kultuuri- ja turismiobjektide tähistamine [jõust. 01.01.2010]
    - 11.7.1. Piirkonda ja kultuuriradasid tutvustavate infosõlmede rajamine (Keskvere, Ohtla, Suure-Lähtru, Väike-Lähtru, Suure-Rõude, Martna) [jõust. 01.01.2010]
  - 11.8. Martna kirikutorni valgustamine
  - 11.9. Viitade paigaldamine

12. [kehtetu 01.01.2010]

13. Teehoolduskava koostamine

14. [kehtetu 01.01.2010]

15. Teede kvaliteedi tõstmine
16. Kaasaegsete ja täiuslike tootmispiirkondade loomine
17. [kehtetu 01.01.2010]
18. Uute elamupiirkondade loomine
19. Juurdepääsuvõimaluste koordineerimine
  - 19.1. Teede arvelevõtmine ja registrisse kandmine
  - 19.2. Teede katastrisse kandmine
20. Vaba infrastruktuuri objektide kaardistamine/hindamine
21. Vabas õhus sportimisvõimaluste parandamine
  - 21.1. Martna staadion
    - 21.1.1. Martna staadioni renoveerimise projekti koostamine
  - 21.2. Spordiväljakud
    - 21.2.1. Laiküla palliplats
    - 21.2.2. Kasari
    - 21.2.3. Rõude
    - 21.2.4. Kirna
22. Veevõtukohad
  - 22.1. Martna veevõtukohtadele juurdepääsu tagamine

Arenguskava rakendus

Järgnevalt on toodud mõned soovitusel ja kohustused arenguskava käsitlemisel.

Kasutatud on Rivo Noorkõivu väljaannet «Kohaliku omavalitsuse arenguskava koostamise soovitusel», Tallinn-Tartu, 2002.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus sätestab arenguskava läbivaatamise iga aasta 1. oktoobriks, siis peab arenguskava koostamise protsessi käivitama piisava ajavaruga, selle pikkus sõltub varasema arenguskava kvaliteedist, arenguskavandajate protsessijuhtimise asjatundmisest ja rollivõtmisest, tööde kindlustatusest rahaliste jm ressurssidega. Praktika näitab, et uue arenguskava koostamisega on soovitatav alustada hiljemalt märtsis, et enne suvepuhkust jõuda kokkuleppele omavalitsuse arenguskava aktualiseerimise ulatuses, suvekuudel teha täpsustusi ning hiljemalt septembriks jõuda konkreetsete lahenditeni. Septembri jooksul toimuks arenguskava üldine rahvaarutelu ja menetlemine volikogus, et see hiljemalt sama aasta 1. oktoobriks vastu võtta.

Vallavalitsus peaks koostama kõikide arenguskavale saabunud ettepanekute ja arvamuste kohta protokollid. Enne avaliku väljapaneku lõppu tuleks püüda saada kontakti ettepanekuid teinud isikutega, et arutada ettepaneku sisu, leppida kokku arenguskavas paranduste ja täienduste tegemise osas. Kohalik omavalitsus teeb pärast avaliku väljapaneku lõppu otsuse ettepanekute arvestamise või mittearvestamise kohta. Siis selgub ka arenguskava väljapaneku tulemuslikkus. Soovitatav on kõiki ettepanekuid esitanuid teavitada omavalitsuse otsusest kirjalikult vastavalt avaliku teabe seadusele.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 37 lg 6 sätestab: «Arengukava ja selle muutmise eelnõu avalikustatakse enne selle vastuvõtmist volikogus valla või linna põhimääruses sätestatud korras.»

Kehtiva kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse kohaselt on linnal kohustus kehtestada arengukava «vähemalt kolmeks järgnevaks aastaks või sellest pikemaks perioodiks, kui vallal on pikemaajalisi varalisi kohustusi või neid kavandatakse pikemaks perioodiks.» (KOKS § 37 lg 1). Iga aasta 1. oktoobriks peab volikogu arengukava läbi vaatama ja võtma vajadusel vastu otsuse arengukava muutmise kohta. Siinkohal tasub tähelepanu pöörata vähemalt kolmele praktilisele asjaolule. Arengukava muutmise otsusest peaks teavitama elanikkonda, vajadusel ka naaberomavalitsusi ning maavalitsust. Otsus anda arengukava avalikuks aruteluks tuleks teha vähemalt üks kuu enne selle kehtestamist, seega hiljemalt enne iga aasta 1. septembrit. Tuleks määrata arengukava avaliku väljapaneku koht/kohad (linna-avalitsus, raamatukogud, teabetoad jms), kestus (algus- ja lõppkuupäev), arengukavaga tutvumisest huvitatud isikute juurdepääs (koht, aeg) ning ettepanekute vastuvõtmise ja tagasiside saamise kord. Siinkohal tasuks mõelda infotehnoloogia rakendamise võimalustele, sest mitme omavalitsuse arengukava on ka Internetikoduleheküljel kättesaadav. Paljud omavalitsused on ka seda teed läinud ning arengukavast on saanud seetõttu laiapinnaline diskussiooniobjekt. Osa omavalitsusi on arengukava avaldanud kohalikus ajalehes.

Üks eksemplar kehtestatud arengukavast võiks olla esitatud ka omavalitsuse asukohajärgsele maavalitsusele. Selle sammuga luuakse eeldused maakonnaplaneeringu aktualiseerimiseks ja vastuolude ärahoidmiseks. Kuivõrd ministeriumite huvi kohaliku arengu kavandamise suhtes on senini olnud leige, siis edaspidi tasuks omavalitsusel enam mõelda ka sellele, kuidas arengukava sõnum ministeriumitesse jõuaks. Praegu piirdub see paremal juhul vaid keskvalitsusest rahataotlemisel arengukava formaalse äramärgimisega.

Valla- ja linnaeelarve seaduse § 12 järgi «jõustub eelarve eelarveaasta algusest». See peaks olema sätestatud ka arengukava puhul. Seega arengukava kehtib alates 1. jaanuarist või kuni kohaliku omavalitsuse poolt võetud laenukohustuste kuupäevani, selle puudumisel aga vähemalt kolm aastat. Kehtivuse lõppkuupäev polegi nii oluline kui alguskuupäev, näiteks kui arengukava kehtestatakse detsembris, siis ei saa kehtiv eelarve temaga kooskõlas olla.